

POSTANOWIENIE

3 października 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Władysław Pawlak

na posiedzeniu niejawnym 3 października 2024 r. w Warszawie

w sprawie z wniosku A. P.

z udziałem J. P.

o podział majątku wspólnego,

na skutek skargi kasacyjnej J. P.

od postanowienia Sądu Okręgowego w Poznaniu

z 30 czerwca 2023 r., XV Ca 2182/22,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną uczestniczki J. P. od postanowienia Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 30 czerwca 2023 r., sygn. akt XV Ca 2182/22 Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, Nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Uczestniczka zarzuciła naruszenie: 1) prawa procesowego, tj. art. 382 k.p.c. w zw. z art. 327¹ § 1 pkt 1 k.p.c. i art. 378 § 1 k.p.c. na skutek pominięcia przez Sąd drugiej instancji istotnego materiału dowodowego zgromadzonego w postępowaniu w pierwszej instancji oraz braku przeprowadzenia oceny tego materiału, tj. a) dokumentów: listu wnioskodawcy do matki z 5 października 1989 r. w części wskazanej w treści uzasadnienia skargi - s. 9; „jeśli chodzi o pieniądze, to nie uzbierało się ich zbyt wiele, ale mam nadzieję, że teraz pójdzie lepiej. Miałem trochę wydatków (ciuchy, pościel)”; listu uczestniczki z 18 października 1989 r. w części wskazanej w treści uzasadnienia skargi - tj. w postaci stwierdzenia uczestniczki, iż wobec „prezencików” jakie otrzymała, cyt: „nie dziwię się specjalnie że tak mało oszczędziłaś dotychczas”; b) zeznań stron i świadków: części zeznań wnioskodawcy złożonych na rozprawie 25 października 2022 r. w przedmiocie okoliczności rzekomego przekazania pierwszej części kwoty na zakup nieruchomości, w których to wnioskodawca wskazuje m.in. na datę rzekomego transferu środków oraz okoliczności przekazania środków, a także powołuje się na „przepracowaną drogę” transferu pieniędzy na rachunek F. S., pomimo braku

jakichkolwiek dowodów na wykonywanie ww. przelewów; części zeznań uczestniczki złożonych na tej samej rozprawie w przedmiocie motywacji ciotki F. S. do przekazania środków na zakup przedmiotowej nieruchomości; części zeznań świadka I. P. złożonych na rozprawie 13 maja 2022 r. w przedmiocie jego pośredniczenia w przekazywaniu pieniędzy wnioskodawcy; art. 382 k.p.c. w zw. z art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 235 § 1 k.p.c. polegające na wydaniu orzeczenia reformatoryjnego na skutek dokonania odmiennych niż Sąd Rejonowy ustaleń, przy zaniechaniu wykazania oczywistych wad oceny zebranego materiału dowodowego przeprowadzonego przez Sąd pierwszej instancji, które to ustalenia nie pozostają w oczywistej sprzeczności z zasadami oceny dowodów oraz bez przeprowadzenia własnych czynności dowodowych; 2) prawa materialnego, tj. art. 31 § 1 k.r.o. w zw. z art. 33 pkt 10 k.r.o. przez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że nieruchomość położona w P. przy ul. [...], wchodzi do majątku wspólnego wnioskodawcy i uczestniczki, podczas gdy ww. nieruchomość jako przedmiot majątkowy nabyty w zamian za składnik majątku osobistego powinien zostać zaliczony do majątku osobistego w myśl art. 33 pkt 10 k.r.o.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej skarżąca oparła na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Przesłanka ta nie została jednak spełniona.

Oczywistą zasadność skargi kasacyjnej uczestniczka wywodzi z pominięcia przez Sąd odwoławczy istotnej części materiału dowodowego zebranego w postępowaniu pierwszo-instancyjnym, a przy tym Sąd drugiej instancji zaniechał dokonania ustaleń faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, pomimo dysponowania materiałem odpowiednim do dokonania tych ustaleń.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia

prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Treść podstaw kasacyjnych oraz wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, w kontekście także ich uzasadnień, wskazują, że w istocie skarżąca kontestuje ocenę materiału dowodowego dokonaną przez Sąd odwoławczy, sprzecznie z art. 398³ § 3 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

Lektura uzasadnienia zaskarżonego postanowienia, zważywszy na zakres kognicji judykacyjnej sądu odwoławczego, wyznaczonej przepisami art. 378 § 1 k.p.c. i art. 382 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., nie pozwala na podzielenie tezy skarżącej, iż jej skarga kasacyjna jest oczywiście zasadna. Ponadto szczegółowa analiza materiału dowodowego dokonana przez Sąd drugiej instancji, czego odzwierciedleniem są pisemne motywy, sprawa, że również wbrew stanowisku uczestniczki, uzasadnienie to w pełni poddaje się kontroli kasacyjnej.

W orzecznictwie zostało wyjaśnione, że naruszenie przez sąd drugiej instancji art. 328 § 2 k.p.c. (obecnie art. 327¹ § 1 k.p.c.) w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. może wyjątkowo stanowić usprawiedliwioną podstawę kasacyjną wtedy, gdy skutek uchybienia wymaganiom stawianym uzasadnieniu, zaskarżone orzeczenie nie poddaje się kontroli kasacyjnej. Zatem nie każde uchybienie w zakresie konstrukcji uzasadnienia sądu drugiej instancji może stanowić podstawę dla skutecznego podniesienia zarzutu kasacyjnego, lecz tylko takie, które uniemożliwia Sądowi Najwyższemu przeprowadzenie kontroli prawidłowości orzeczenia (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2005 r., IV CK 122/05 nie publ., z dnia 28 listopada 2007 r., V CSK 288/07, nie publ., z dnia 21 lutego 2008 r., III CSK

264/07, OSNC - ZD 2008 Nr D, poz. 118, postanowienie z dnia 23 lipca 2015 r., I CSK 654/14, nie publ.).

W obowiązującym modelu apelacji pełnej rola sądu drugiej instancji nie ogranicza się jedynie do samego aktu kontroli zaskarżonego rozstrzygnięcia (w tym postanowienia co do istoty sprawy wydanego w postępowaniu nieprocesowym), ale obejmuje także powinność merytorycznego rozpoznania sprawy. Celem postępowania apelacyjnego jest bowiem ponowne i wszechstronne merytoryczne rozpoznanie sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2017 r., IV CZ 10/17, nie publ.).

W orzecznictwie ukształtował się pogląd, że art. 378 § 1 k.p.c. nakłada na sąd drugiej instancji obowiązek ponownego rozpoznania sprawy w granicach apelacji, co oznacza nakaz wzięcia pod uwagę wszystkich podniesionych w apelacji zarzutów i wniosków. Granice apelacji wyznaczają ramy, w których sąd drugiej instancji powinien rozpoznać sprawę na skutek jej wniesienia. Określają je sformułowane w apelacji zarzuty i wnioski, które implikują zakres zaskarżenia, a w konsekwencji kognicję sądu apelacyjnego. Ponadto sąd drugiej instancji w ramach ustalonego stanu faktycznego stosuje z urzędu prawo materialne i co najistotniejsze sąd odwoławczy jest związany jedynie zarzutami naruszenia prawa procesowego (por. uzasadnienie uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55). W związku z tym, że sąd drugiej instancji nie jest związany zarzutami naruszenia prawa materialnego powinien też rozpoznając apelację odnieść się do wszystkich tych zdarzeń i zarzutów zgłoszonych w postępowaniu apelacyjnym, które mogły spowodować skutki materialno-prawne (zob. też postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 2015 r., III CSK 401/14, nie publ., wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2012 r., II CSK 314/11, nie publ. oraz dnia 7 listopada 2013 r., V CSK 550/12, nie publ.).

Z kolei przepis art. 382 k.p.c. określa podstawę merytorycznego orzekania przez Sąd drugiej instancji, która obejmuje materiał dowodowy zebrany przez sąd pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym. Uregulowanie to nakłada na sąd drugiej instancji obowiązek dokonania ponownie własnych ustaleń, które mogą

obejmować ustalenia sądu pierwszej instancji przyjęte za własne albo różnić się od tych już poczynionych, a następnie poddania ich ocenie pod kątem prawa materialnego. Sąd drugiej może zmienić ustalenia faktyczne stanowiące podstawę wydania orzeczenia co do istoty sprawy sądu pierwszej instancji bez przeprowadzenia postępowania dowodowego, uzasadniającego odmienne ustalenia, chyba że szczególne okoliczności wymagają ponowienia lub uzupełnienia tego postępowania (zob. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 1999 r., III CZP 59/98, OSNC 1999, nr 7-8, poz. 124).

Z powyższych przyczyn Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Z uwagi na przedmiot postępowania kasacyjnego (implikowany postanowieniem wstępnym Sądu pierwszej instancji) Sąd Najwyższy nie orzekał o kosztach postępowania kasacyjnego, o których orzeknie Sąd pierwszej instancji w orzeczeniu końcowym (art. 318 § 2 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c.).

[SOP]

[ms]